

jaarverslag

20
10

inhoudsopgave

SIOB	4
Inleiding / bestuursverslag	6
Taken en programmatisch werken	9
Vertegenwoordiging en samenhang	11
Digitale innovatie	12
Opleidingen	14
Onderzoek en kennisdeling	16
Maatschappelijke verankering	18
Certificering	21
Aangepast lezen	23
Balans per 31 december 2010 (model I)	26
Toelichting bij de balans	28
Functionele exploitatierekening 2010 (model II)	31
Toelichting op de functionele exploitatierekening	32

SIOB Het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken is verantwoordelijk voor de algemene strategische oriëntatie op het bestel. Vanuit een onafhankelijke positie werkt het aan zijn opdracht: een sterk stelsel en een groter bereik.

Specifiek richt SIOB zijn inspanningen op de ontwikkeling en realisatie van de digitale bibliotheek, de bevordering van de kwaliteitszorg en certificering, de opbouw en samenhang van de collectie Nederland, en het bevorderen van

beroepsopleidingen. Innovatie staat daarbij voorop.

SIOB werkt binnen de beleidskaders van OCW, geeft gevraagd en ongevraagd advies, regisseert de innovatie en implementatie van landelijke ontwikkelingen en stimuleert de bundeling van krachten in de bibliotheeksector.

inleiding bestuursverslag

Het jaar 2010 was het startjaar voor het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken (SIOB). Sinds 1 januari 2010 functioneert SIOB als sectorinstituut en is verantwoordelijk voor de besteltaken van de bibliotheeksector. Een nieuwe taak, die vorm kreeg in een nieuwe organisatie en in een ambitieus beleidsplan (Sterk stelsel, groter bereik 2010-2012).

In dit jaarverslag kijken we terug en laten we u zien wat het SIOB in 2010 heeft gerealiseerd.

Ontvlechten en opbouwen 2010 was een jaar van ontvlechten en opbouwen. Van taken afbakenen en nieuwe vormen van samenwerking zoeken. Dat was hard nodig na de ontvlechting van de Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB) en de opdracht uit het Bibliotheekcharter 2010-2012.

Die opdracht, 'de algemene strategische oriëntatie op het bestel', is vertaald in een beleidsplan met concrete en aansprekende programma's en projecten. Niet alleen op papier, ook in de dagelijkse praktijk en in samenwerking met partners. Binnen de programma's hebben de medewerkers met volle inzet en energie vorm gegeven aan de ambitieuze plannen en zijn er mooie en concrete resultaten behaald. De eerste vruchten daarvan zijn tijdens de Bibliotheektweedaagse in Maastricht gepresenteerd.

Strategische en tactische opgaven Het eerste bestaansjaar was intensief en soms turbulent. Werkende weg richting bepalen bleek een pad dat niet altijd over rozen gaat. SIOB betreurt het vertrek van de directeur op een moment dat sturing en koersbepaling hard nodig waren. Desondanks hebben de medewerkers de werkzaamheden opgepakt en zijn vol goede moed doorgegaan.

Alle ervaringen hebben scherpe inzichten opgeleverd: over welke rol SIOB heeft als speler tussen alle spelers in de bibliotheeksector en hoe het die rol verder kan ontwikkelen; hoe om te gaan met een veld waar politieke, publieke en commerciële belangen spelen en de maatschappelijke ontwikkelingen vragen om snelle en adequate antwoorden. In zo'n veld vernieuwing en draagvlak organiseren is een strategische en tactische opgave en vraagt om een heldere positie met duidelijke bevoegdheden. De reactie van het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap (OCW) van december 2010 op het advies van de Raad van Cultuur, is daarin een stap in de goede richting. Het komende jaar is het zaak om die positie kracht bij te zetten.

Directie en Raad van Toezicht De directie en het bestuur van het SIOB bestaat uit de directeur/bestuurder en bestond in 2010 uit de volgende personen:

De heer B.J. Drenth	01-01-2010	31-05-2010
De heer drs. L. Voogd	01-06-2010	31-12-2010
De heer T.G. van Dijk		m.i.v. 01-12-2010

De Raad van Toezicht van het SIOB bestond in 2010 uit de volgende personen:

De heer mr. F.H.G. de Grave <i>voorzitter</i>		m.i.v. 01-02-2010
Mevrouw prof. Dr. V.A.J. Frissen <i>lid</i>		m.i.v. 01-02-2010
Mevrouw drs. J.S. Calff <i>lid</i>		m.i.v. 01-02-2010
De heer J.H.M. van Velzen <i>lid</i>		m.i.v. 01-02-2010
De heer dr. J.A. Brandenbarg <i>lid</i>		m.i.v. 01-02-2010

Financiële resultaten Financiële resultaten Het jaar 2010 werd positief afgesloten. Doordat 2010 een startjaar was voor het SIOB zijn projecten en programma's later opgestart en zijn de uitgaven achtergebleven bij de begroting. Daarbij werd eind 2010 pas duidelijk dat Bibliotheek.nl in 2010 geen beroep doet op de gelden voor digitale innovatie. Van het resultaat wordt € 58.219 toegevoegd aan de algemene reserve. In het bestemmingsfonds OCW wordt € 3.658.374 gestort waarvan € 240.000 wordt bestemd voor de financiële afwikkeling van de bibliotheek voor zeevarenden. In 2011 en 2012 zal in overleg met de subsidiegever worden bekeken op welke wijze het bestemmingsfonds wordt ingezet om de doelstellingen uit de programma's te realiseren.

* Op 10 december 2010 is een gewijzigde subsidiebeschikking ontvangen. De raming die ten grondslag lag aan deze wijziging is opgenomen als begroting.

Tabel 1 Overzicht budget en prognose realisatie lasten SIOB 2010

programma	budget*	realisatie	verschil
<i>Lasten</i>			
Indirecte kosten	2.334.345	2.085.689	248.656
Corporate communicatie	185.000	96.140	88.860
Vertegenwoordiging	100.000	68.402	31.598
Onderzoek	536.000	226.085	309.915
Digitale innovatie	2.400.000	77.108	2.322.892
Maatschappelijke verankering	133.000	26.843	106.157
Opleiding	180.000	112.625	67.375
Certificering	346.000	200.579	145.421
Aangepast lezen	11.350.000	11.006.294	343.706
Totaal lasten	17.564.345	13.899.765	3.664.580

Vervolg tabel 1 Overzicht budget en prognose realisatie lasten SIOB 2010

programma	budget*	realisatie	verschil
<i>Baten</i>			
Rentebaten	0	16.913	16.913
Subsidie OCW aangepast lezen	11.314.800	11.349.954	35.154
Subsidie OCW	6.195.545	6.195.545	0
Baten derden	54.000	53.946	-54
Totaal baten	17.564.345	17.616.358	52.013
Resultaat			3.716.593

De bankstand per 31 december 2010 juli is € 4,1 mln. Door de onderuitputting van de programma's en het uitblijven van investeringen (verhuizing en ICT) in 2010 is er geen liquiditeitstekort geweest. Het SIOB maakt gebruik van een depositorekening voor de tegoeden die niet direct aangewend hoeven te worden.

Per 1 januari 2010 is het SIOB van start is gegaan zonder enig vermogen op haar balans. Ook als gesubsidieerde organisatie, die zich wellicht op deelterreinen ook als cultureel ondernemer zal profileren, dient het instituut een weerstandsreserve op te bouwen. De hoogte hiervan moet voldoende zijn om een aantal risico's te kunnen dragen. Bekende risico's zijn o.a. het niet verzekerd zijn voor arbeidsongeschiktheid, de kosten van een aanstaande verhuizing, en mogelijk wegvallen van subsidie. De hoogte in het algemeen is een weerstandsreserve waarbij het SIOB minimaal één jaar zowel de materiële beheerslasten als de totale personeelslasten kan dragen. Dit zou neerkomen op weerstandsreserve van ongeveer € 2,4 mln. De toegestane opbouw van de algemene reserve is niet voldoende om in een aantal jaar een voldoende weerstandsvermogen op te bouwen.

Bezetting Bij de start van het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken in 2010 was het aantal fte 10,6. In de loop van het jaar kwam er een aantal nieuwe medewerkers in dienst en tevens ging er een viertal uit dienst, waarmee het aantal fte per 31 december 2010 op 16,6 uitkwam.

Ziekteverzuim Het verzuimpercentage is uitgekomen op 5,39 procent. Voor de administratie en begeleiding van zieke medewerkers hebben wij een contract afgesloten met Achmea Vitale.

P&O Voor het opzetten en inrichten van de personeelsadministratie en het ontwikkelen van de benodigde P&O-producten (procedures) is gebruik gemaakt van de diensten van Shared Library Services (SLS). De personeelsdossiers zijn eind 2010 allemaal op orde evenals een groot aantal procedures en regelingen. De planning is om in maart/april 2011 alle P&O-producten klaar te hebben.

Resultaten Hoewel het SIOB pas het eerste jaar draaide, zijn er mooie resultaten behaald. Nu al tekent zich de meerwaarde af van de vorming van het sectorinstituut. Met enige bijsturing op basis van opmerkingen van de Raad voor Cultuur kan het SIOB zijn positie het komende jaar verder uitbouwen. In de volgende hoofdstukken worden de activiteiten en resultaten van het afgelopen jaar per programma beschreven. Deze hoofdstukken sluiten aan bij het goedgekeurde beleidsplan 2010 – 2012. Het verplichte verantwoordingsmodel III is derhalve niet opgenomen in deze jaarverantwoording.

Sectorinstituut Openbare Bibliotheken

Gerard van Dijk, waarnemend directeur

taken en programmatisch werken

Ontvlechting Het ministerie van OCW heeft in 2009, op advies van de Raad voor Cultuur en de Stuurgroep Bibliotheken, besloten om de besteltaken en branchetaken te ontvlechten. Tot dan toe werden deze taken vervuld door de Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB). Achterliggende gedachte is dat de scheiding van belangenbehartiging en verantwoordelijkheid voor het stelsel helderheid biedt. Sinds 1 januari 2010 is het SIOB verantwoordelijk voor de besteltaken en de VOB specifiek voor de branchetaken.

Het ministerie van OCW, Interprovinciaal Overleg (IPO) en Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) hebben in het Convenant Bibliotheekcharter 2010 – 2012 afspraken gemaakt over de samenwerking in het stelsel. Centraal staan de gezamenlijke inspanningen om het proces van bibliotheekinnovatie te stimuleren, specifiek voor de digitale bibliotheek, certificering, innovatienetwerken en het collectiebeleid. Het Bibliotheekcharter geeft een rolverdeling aan voor de landelijke organisaties zoals het sectorinstituut, de VOB, de Stichting Bibliotheek.nl (B.nl) en de Stichting Certificering.

Taken De besteltaken van SIOB zijn:

- afstemming en coördinatie;
- educatie, informatie en reflectie;
- instandhouding voorzieningen voor leesgehandicapten;
- (inter)nationale vertegenwoordiging en promotie van de sector.

Daarnaast heeft SIOB specifieke taken op het gebied van:

- Kunst van Lezen (in principe t/m 2012);
- Mediawijsheid (in principe t/m 2012).

Programmatisch werken De abstracte besteltaken zijn uitgewerkt in programma's vanuit de gedachte dat programmatisch werken een samenhangend en versterkend effect heeft op alle inspanningen en activiteiten van SIOB. De samenhang is essentieel omdat de programma's met elkaar de missie van SIOB dichterbij moeten brengen: een sterk stelsel en een groter bereik.

Eind 2010 vond er een review plaats van het programmatisch werken. De review maakte duidelijk dat de komende jaren een verschuiving nodig is naar 'echte' SIOB-programma's waarin de regiefunctie van het sectorinstituut verder wordt uitgebouwd. Uitvoerende projecten worden idealiter gedelegeerd of overgedragen aan andere organisaties. Tenslotte blijkt het nodig de rollen van de programmamanagers en projectleiders te verhelderen.

programma **vertegenwoordiging en samenhang**

In de eerste maanden van 2010 is onder leiding van de interim-directeur gewerkt aan de opbouw van de organisatie en de personele invulling . Na het aantreden van de directeur is aan het licht gekomen dat in de onderlinge verhoudingen (VOB/Bibliotheek.nl/SIOB) een aantal verduidelijkingen nodig was. Door het voortijdig vertrek van de directeur zijn de activiteiten van dit programma minimaal geworden. De programmamanagers hebben acute zaken zoveel mogelijk opgepakt. Dit komt tot uiting in het verslag van de overige programma's.

programma digitale innovatie

Advies aan OCW over innovatieprojecten

Op verzoek van het ministerie van OCW heeft SIOB de 17 innovatieprojecten, gesubsidieerd door OCW in 2009, getoetst op de criteria 'borging' en 'opschaalbaarheid'. In het advies aan OCW geeft SIOB aan of en hoe de concrete producten en diensten van innovatieprojecten passen binnen de landelijke digitale infrastructuur.

Producten voor de digitale infrastructuur

In 2010 zijn via Bibliotheek.nl de volgende producten en diensten gerealiseerd van de digitale infrastructuur:

- een Proof of Concept (POC) van de Nationale Bibliotheek Catalogus.
- de eerste versie van de website Bibliotheek.nl, met bijbehorend content-managementsysteem. De 'white label websites' zijn een feit. Het product is aan de branche getoond op de Bibliotheekweedaagse en de reacties zijn positief.
- een widgetstore waarin lokaal implementeerbare functionaliteiten aan de diverse gebruikersgroepen worden aangeboden. Er zijn verschillende widgets ontwikkeld op basis van een sjabloon dat ook voor alle toekomstige widgets de basis is.

De manier waarop mensen informatie zoeken en vinden is sterk veranderd. Nieuwe media, internet en de mogelijkheid om 24/7 informatie te vinden zijn gewoonte geworden voor meer en meer mensen. Dat stelt eisen aan de dienstverlening, maar biedt ook mogelijkheden aan bibliotheken om hun maatschappelijke betekenis te bewijzen.

Bibliotheken hebben daarom de gezamenlijke ambitie geformuleerd om binnen een aantal jaren gebruik te kunnen maken van een centrale digitale infrastructuur.

Gezamenlijke webpresence Het programma Digitale innovatie stimuleert de digitale innovatie zodat bibliotheken gezamenlijk kunnen aansluiten op de veranderende informatiebehoefte van hun klanten. Speerpunten van het programma zijn een landelijke digitale infrastructuur met kwalitatief sterke digitale producten en diensten en een virtuele Collectie Nederland waarin traditionele en digitale collecties samengaan. Zo wordt een landelijke webpresence van de gezamenlijke bibliotheken mogelijk waar iedereen 24/7 toegang heeft tot kennis, cultuur en informatie.

Landelijke regie Het ontwikkelen van een digitale bibliotheek vraagt om landelijke regie zodat de landelijke innovatiegelden van het ministerie van OCW ten goede komen van de hele sector. Zowel de Raad voor Cultuur als de commissie Calff concludeerden dat de innovatieslag in de sector alleen mogelijk is door centrale sturing op focus, effectiviteit

en tempo. Om die reden zijn SIOB (namens OCW) en VOB gezamenlijk opdrachtgever van Stichting Bibliotheek.nl. Bibliotheek.nl is verantwoordelijk voor de landelijke technische infrastructuur en SIOB en VOB (namens de branche) zijn verantwoordelijk voor de digitale content (de collectie).

Heldere bestuurlijke afspraken Afgelopen jaar maakte duidelijk dat het optuigen van 'de digitale bibliotheek' zich afspeelt in een complex veld van publieke en commerciële belangen, met verschillende verantwoordelijkheden en met verstreckende juridische en financiële consequenties. In dit speelveld heeft SIOB zijn regierol afgelopen jaar actief opgepakt. Zo heeft SIOB relatienetwerken en overleggremia georganiseerd met alle relevante stakeholders, waaronder de VOB (als opdrachtgever namens de bibliotheeksector), Bibliotheek.nl, de Koninklijke Bibliotheek, de universiteitsbibliotheken en leveranciers als NBD/Biblion en OCLC. In deze netwerken stuurt SIOB op een heldere bestuurlijke rolverdeling tussen alle betrokken partijen, zodat er werkbare afstemmings- en beslislijnen komen om de gemeenschappelijke infrastructuurontwikkeling te exploiteren en te beheren. In een veld waar politieke, publieke en commerciële belangen spelen, vraagt dit veel energie en tijd.

Monitoring SIOB ziet toe op de activiteiten van Bibliotheek.nl en andere betrokken partijen die met overheidsmiddelen digitale innovaties ontwikkelen. Dit doet het sectorinstituut door te monitoren en door constructieve samenwerkingsafspraken te organiseren, samen met VOB. Er is in 2010 een vaste planning- en controlsystematiek in ontwikkeling voor de monitoring van de voortgang van projecten. Deze systematiek biedt een solide basis voor adviezen van SIOB aan het ministerie van OCW over subsidieaanvragen van Bibliotheek.nl en de besteding van middelen.

Advisering aan OCW Doordat het ministerie van OCW de positie heeft versterkt en een zwaarwegende adviesrol aan SIOB heeft toegekend bij de monitoring en sturing van Bibliotheek.nl, kan SIOB de regierol in de toekomst beter waarmaken dan in 2010. In 2010 heeft SIOB advies uitgebracht aan het ministerie van OCW over:

- de begroting van Bibliotheek.nl. voor 2010 en 2011;
- de positie en bevoegdheden van SIOB in relatie met B.nl (diverse adviezen);
- de voortgang van door het ministerie van OCW gesubsidieerde innovatieprojecten;
- het vormgeven van innovatienetwerken.

Creëren randvoorwaarden Behalve een toegankelijke landelijke infrastructuur heeft een digitale bibliotheek ook vulling nodig: 'de virtuele Collectie Nederland'. Daarom werkt SIOB met partners als Bibliotheek.nl, VOB, KB, NBD/Biblion, Loket Aangepast Lezen, Dedicon en OCLC aan de Nationale Bibliotheek Catalogus en worden de mogelijkheden voor openbare bibliotheken onderzocht om e-books aan te bieden. SIOB ziet erop toe dat er duurzame afspraken worden gemaakt om metagegevens beschikbaar te stellen. De rechten voor zowel de fysieke collectie als voor de digitale collectie vragen daarbij veel aandacht. Van belang is om te onderzoeken hoe structurele financiering vorm kan krijgen voor de digitale infrastructuur.

Promotie digitale diensten De landelijke digitale infrastructuur en alle mogelijkheden die dat biedt voor de dienstverlening van bibliotheken moet ook bekend worden bij bibliotheken en hun leden, maar vooral ook bij het grote publiek. Zo kan het bereik van de bibliotheken groter worden. In 2010 is de promotie vooral gericht geweest op bibliotheken. Een campagne gericht op het publiek staat gepland voor eind 2011 als er ook daadwerkelijk producten in de bibliotheek te zien zijn.

- de online betaalfunctionaliteit. Deze is in ontwikkeling en wordt in 2011 mogelijk.
- een systeem voor eenmalig aanmelden van leden van openbare bibliotheken. De Koninklijke Bibliotheek (KB) heeft dit samen met de openbare bibliotheek Zeeland mogelijk gemaakt. De resultaten hiervan zijn zeer bruikbaar voor landelijke uitrol.
- een landelijk 'datawarehouse'. De database is gereed en ingericht voor de lokale bibliotheeksystemen. De aansluiting op financiële systemen en HRM-systemen is gepland voor 2011.

Samenwerking voor de Nationale Bibliotheek Catalogus (NBC)

De belangrijkste partijen (Bibliotheek.nl, VOB, KB, UKB, NBD/Biblion, OCLC en GII) voeren constructieve gesprekken over hoe de NBC het beste gevuld, beheerd en geëxploiteerd kan worden. De concrete bestuurlijke afspraken worden in 2011 gemaakt.

Promotie

Bij de promotie van digitale diensten bij bibliotheken heeft de nadruk gelegen op de zachte kant via bezoeken en introducties. Bibliotheek.nl heeft tijdens de Bibliotheek-tweedaagse de eerste diensten van de landelijke infrastructuur gepresenteerd. De animo is daardoor gewekt bij bibliotheekorganisaties en politiek verantwoordelijken. Een extra impuls gaf de implementatieregeling. Hiermee kunnen bibliotheken hun aansluiting op de infrastructuur mogelijk maken. 95 procent van de bibliotheken heeft zich ervoor ingeschreven.

programma opleidingen

Het bibliotheekwerk verandert sterk en het blijkt zaak om de maatschappelijke betekenis van de bibliotheek te blijven bewijzen. Kennis van digitalisering en politieke en bestuurlijke vaardigheden om strategische allianties te kunnen smeden zijn noodzaak. Dit vraagt om andere vaardigheden en deskundigheid van het personeel. Daarbij heeft de bibliotheeksector de komende jaren ook te maken met een forse uitstroom van personeel (naar verwachting 40 procent).

Betere basis en vaardigheden SIOB richt zich op een samenhangend aanbod van opleidingen op universitair, HBO- en MBO-niveau voor bibliotheekmedewerkers van de toekomst en, mogelijk, medewerkers uit andere sectoren. In samenwerking met het programma Onderzoek en kennisdeling zijn noodzakelijke brancheprofielen voor de 'nieuwe bibliotheekmedewerker' in kaart gebracht. Daarbij is voortgebouwd op eerder onderzoek. De resultaten vormen de basis voor gesprekken met opleidingen over vernieuwingen en aanpassingen in het aanbod. Zowel de IDM-raad als de MBO-raad hebben inmiddels onderzocht of hun opleidingsaanbod aansluit bij de gewenste brancheprofielen.

Bestaande initiatieven Bestaande initiatieven op het gebied van 'opleiding en scholing van de bibliotheekmedewerker' worden onderzocht op haalbaarheid. Zo is de Library School gevraagd om een businesscase aan te leveren. SIOB is hierover in gesprek met de PSLO's, NBD-Bibliion en de VOB. Ten slotte neemt het SIOB ook deel aan het VNG-traineeprogramma om de brede maatschappelijke context van het bibliotheekwerk gestalte te geven.

Vertegenwoordiging Ten behoeve van een brede oriëntatie op het onderwerp 'opleidingen' is SIOB vertegenwoordigd in verschillende gremia. Het SIOB werkt intensief samen met de HRM-commissie van het VOB om het opleidingsbeleid goed te laten aansluiten bij de maatschappelijke ontwikkelingen en de veranderende positie van de bibliotheken. Daarnaast neemt SIOB deel aan de Sectorraad Informatie Dienstverlening (IDV). Onderwerp van gesprek is onder andere de vraag of er behoefte is aan een reguliere opleiding op MBO-niveau voor de openbare bibliotheken.

VNG-traineeprogramma

Bibliotheken fungeren in een brede maatschappelijke en bestuurlijke context. Het vraagt bestuurlijke visie en leiderschap om een moderne bibliotheek te managen. Om toekomstige managers en medewerkers beter toe te rusten met kennis over het besturen van bibliotheken, heeft SIOB met de VNG en de VOB afspraken gemaakt over financiële en inhoudelijke deelname aan het VNG-traineeprogramma. Het doel van dit programma is de instroom van hoogopgeleide, jonge en getalenteerde werknemers bij gemeentelijke instanties te stimuleren. SIOB laat een module op masterniveau samenstellen, waarin de bibliotheek als organisatie in haar bestuurlijke context centraal staat, aangevuld met een onderdeel informatiemanagement. De trainees kunnen bij bibliotheekorganisaties geplaatst worden.

programma onderzoek en kennisdeling

Bezuinigingsonderzoek

SIOB en VOB hebben opdracht gegeven voor een onderzoek naar de verwachte gevolgen van de gemeentelijke bezuinigingen voor het landelijke stelsel van openbare bibliotheken. Het rapport 'Een krimpend perspectief' leverde een actieve bijdrage aan de actuele discussie over de bezuinigingen. Het onderzoek zal in 2011 worden herhaald om de trends te kunnen volgen.

Onderzoeken Aangepast lezen

Eén van de besteltaken van SIOB is het bevorderen van de participatie van leesgehandicapten aan de samenleving. In 2010 is deskresearch gedaan naar de grootte van mogelijke doelgroepen van aangepast lezen. Deze bestaan behalve uit blinden en slechthorenden uit o.a. dyslectici en mensen met motorische aandoeningen. Verder is ook onderzoek gedaan naar klantenprofielen van het Loket Aangepast Lezen. Beide projecten worden in het voorjaar van 2011 met een rapportage afgerond en de resultaten zijn de basis voor verdere ontwikkeling van beleid.

Wil de bibliotheek meegaan met alle ontwikkelingen dan zal de openbare bibliotheek haar traditionele missie – mensen helpen zich te ontwikkelen – met nieuwe middelen vorm moeten geven. Managers, toezichthouders, beleidsmakers – allen hebben behoefte aan een actueel beeld van de bibliotheeksector in een snel veranderende omgeving. Een stevig kennisfundament is hiervoor onontbeerlijk. Het programma Onderzoek en Kennisdeling heeft dit jaar aan dit kennisfundament bijgedragen door systematische monitoring, onderzoek, het organiseren van de Bibliotheek Tweedaagse en een leerstoel aan de Universiteit van Amsterdam (UvA).

Systematische monitoring SIOB levert cijfers en analyses over de sector zelf, de omringende wereld van media en cultuur, en de sociaal-culturele maatschappelijke ontwikkelingen. Op de online publicatie Bibliotheekmonitor kan iedere geïnteresseerde de informatie vinden.

Onderzoek Naast onderzoek voor en over de sector levert het programma een bijdrage aan onderzoeken van de overige programma's van SIOB, om zo de kwaliteit en effectiviteit

van deze programma's te versterken. Afhankelijk van de aard van het onderzoek voert SIOB onderzoek zelf uit, of geeft opdracht tot onderzoek of begeleidt dit. Het afgelopen jaar zijn de volgende onderzoeken gestart en soms ook afgerond:

- Onderzoek naar de verwachte gevolgen van de bezuinigingen;
- Deskresearch naar doelgroepen van aangepast lezen;
- Onderzoek naar klantenprofiel Loket Aangepast Lezen;
- Inventarisatie van noodzakelijke kwalificaties voor toekomstige bibliotheekmedewerkers;
- Onderzoek naar mogelijkheden voor de distributie van boeken;
- Onderzoek naar de resultaten van de vestiging van een bibliotheek in twee basisscholen die hiermee proefdraaien. De bibliotheek op school zou ertoe moeten bijdragen dat kinderen significant beter gaan lezen en leren;
- Onderzoek, i.s.m. OCW, IPO en VNG, naar de mogelijkheden van financiering van het bibliotheekstelsel;
- Onderzoek naar indicatoren die de maatschappelijke opbrengst van openbare bibliotheken zichtbaar kunnen maken.

Bibliotheek Tweedaagse Op 9 en 10 december 2010 organiseerden SIOB, VOB en Bibliotheek.nl de Bibliotheek Tweedaagse, een congres voor de hele bibliotheeksector. De Bibliotheek Tweedaagse vond plaats in Maastricht en bood een combinatie van plenaire lezingen, parallelsessies, een Innovatieplein waarop de innovatieprojecten van 2009/2010 zich presenteerden, en een Presentatiemarkt met stands van voornamelijk commerciële aanbieders. Het Bibliotheekfeest op donderdagavond bood gelegenheid om te netwerken in informele sfeer.

Met 666 deelnemers kan met recht gezegd worden dat het congres dé netwerkbijeenkomst is geweest voor de openbare bibliotheeksector. Het evaluatieonderzoek onder de deelnemers (respons ongeveer 70 procent) laat zien dat het congres een ruime voldoende scoorde op alle doelen.

Bijzondere leerstoel SIOB houdt een bijzondere leerstoel 'Bibliotheekwetenschap, in het bijzonder met betrekking tot openbare bibliotheken' in stand aan de UvA. Deze wordt bezet door Frank Huysmans die ook programmamanager is van Onderzoek en kennisdeling. Hij verzorgt onderwijs in het minorprogramma 'Media, cultuur en informatie: de openbare bibliotheek'. Zijn kennis deelt hij via lezingen, presentaties, interviews en vakpublicaties.

Onderzoek distributielogistiek

Door de functionaliteit 'Zoek & Boek' heeft het leenverkeer tussen bibliotheken een nieuwe impuls gekregen. Met de white label website en de nationale bibliotheekcatalogus, die in 2011 in vele bibliotheken zullen worden ingevoerd, zal het volume naar verwachting nog stijgen. SIOB en VOB zijn namens de bibliotheeksector partners in een consortium, onder auspiciën van Dinalog (www.dinalog.nl), dat verschillende scenario's voor verbetering van de distributielogistiek gaat verkennen. Naar verwachting komen in 2011 eerste resultaten van dit onderzoek beschikbaar.

Onderzoek indicatoren maatschappelijke opbrengst

De bezuinigingstendens van 2010 maakte duidelijk dat er grote behoefte is aan indicatoren die de maatschappelijke opbrengst van openbare bibliotheken voor de (lokale) gemeenschap zichtbaar maakt. Her en der in het land zijn hiervoor initiatieven genomen. SIOB heeft de regie opgepakt om te zorgen dat er samenhang komt in deze initiatieven. Er is een literatuurinventarisatie gedaan, een bijeenkomst gehouden en een projectgroep op het ning-netwerk Bibliotheek 2.0 voert een discussie met vakgenoten om input te krijgen voor indicatoren. In 2011 komt er een vervolg met onder andere een bijeenkomst met internationale experts.

Bibliotheekmonitor

Aanvankelijk voorzien als jaarlijkse rapportage is er in 2010 voor gekozen om de gegevens van de Bibliotheekmonitor toegankelijk te maken via een webpublicatie, www.siob.nl/bibliotheekmonitor. Voordeel van een webpublicatie is de mogelijkheid om de site continue te actualiseren. Ook zijn dwarsverbanden makkelijker te maken zodat de samenhang tussen de trends inzichtelijker worden. Bronnen als BIS, CBS, SCP en onderzoek van de Stichting Marktonderzoek Boekenvak leveren gegevens voor de monitor. De Bibliotheekmonitor is officieel gepresenteerd tijdens de Bibliotheek Tweedaagse. Reacties uit het veld zijn positief en de statistieken laten zien dat er goed gebruik van wordt gemaakt.

programma maatschappelijke verankering

Boekstart

Boekstart, dat kinderen tussen nul en twee jaar in aanraking brengt met lezen, werd in 2010 met succes landelijk uitgerold. Inmiddels bieden 400 basisbibliotheken Boekstart aan jonge ouders aan, die enthousiast reageren. Boekstart biedt dus kansen om zowel een nieuwe doelgroep te bereiken als de banden te versterken met gemeente en consultatiebureau. PSO's, G4-bibliotheken, Cubiss, Biblio-service Gelderland en Biblionet Groningen werken samen met de kinderopvangbranche.

Bibliotheek op de basisschool

In het concept 'Bibliotheek op de Basisschool' zijn bibliotheken direct aanwezig op school met een aantrekkelijke actuele collectie om leerlingen uit te dagen meer te lezen en daar plezier aan te beleven. Naast de collectie biedt de bibliotheek personele ondersteuning aan de school. Inmiddels werken 72 scholen, 23 basisbibliotheken en vijf PSO's met dit concept. Bij de uitrol ervan zet Kunst van Lezen in op kansrijke basisbibliotheken en scholen waarbij ze samenwerkt met PSO's om de regionale betrokkenheid te vergroten. Om het concept te borgen binnen het beleid van bibliotheek en school is een invoeringsmodel ontwikkeld, 'Naar een

In een wereld waar digitalisering snelle vorderingen maakt, is het van groot belang om de kerntaken 'lezen, leren en informeren' van de bibliotheek opnieuw vorm te geven. Zó dat de maatschappelijke betekenis van bibliotheken zichtbaar en herkenbaar blijft. Strategische allianties met het onderwijs kunnen het maatschappelijk rendement van bibliotheken vergroten en zijn zowel voor onderwijs als bibliotheken zinvol.

De specifieke taken van het SIOB zijn het bevorderen van lezen, mediawijsheid en een leven lang leren. Met het programma Maatschappelijke verankering draagt SIOB eraan bij dat bibliotheken zich beter kunnen profileren op deze thema's bij het onderwijs.

Leesbevordering Het programma Kunst van Lezen, waarin SIOB en Stichting Lezen samenwerken, faciliteert bibliotheekorganisaties met concrete producten en diensten die het leesplezier vergroten en mogelijke taalachterstand helpen te voorkomen. Bibliotheken beschikken daarmee over een onderwijsaanbod dat aansluit bij het taalonderwijs met zijn 'doorgaande leerlijnen' en eindtermen en kerndoelen zoals vastgesteld door het ministerie van OCW. Dankzij dit aanbod kunnen ze hun dienstverlening uitbreiden en

daarmee hun maatschappelijke bereik vergroten. De belangrijkste producten en diensten waaraan in 2010 is gewerkt:

- Boekstart is met succes uitgerold en brengt kinderen tussen 0 en 2 jaar in aanraking met lezen;
- Bibliotheek op de Basisschool: 72 scholen, 2 basisbibliotheken en 5 PSO's werken nu met het concept;
- Er is een 'Literaire Canon' gemaakt die door bibliotheken actief onder de aandacht van het onderwijs is gebracht;
- Leesbevorderingsnetwerken: in 2010 zijn proeven gestart met het opzetten hiervan. Omdat het accent steeds minder op cultuur en steeds meer op kennis komt te liggen, is een integraal aanbod van bibliotheekdiensten voor het onderwijs van groot belang. Het SIOB bekijkt welk aanbod het beste past in het pakket van diensten dat Bibliotheek.nl in samenwerking met een landelijk servicenetwerk voor bibliotheken moet gaan aanbieden aan het onderwijs. SIOB heeft verschillende innovatieprojecten op het gebied van onderwijs (gesubsidieerd door OCW) getoetst. In mei 2011 levert het instituut een integrale visie op waarbij ook aandacht is voor diensten van bibliotheken op het gebied van leesbevordering en mediawijsheid.

Leerarrangementen voor mediawijsheid Bibliotheken kunnen van essentiële waarde zijn bij het stimuleren van mediawijsheid. Er zijn de afgelopen jaren talrijke initiatieven van individuele bibliotheken geweest. SIOB bundelt deze initiatieven en geeft het landelijke beleid van bibliotheken op het gebied van mediawijsheid vorm. De essentie van dit beleid is om duidelijk te maken dat bibliotheken een vanzelfsprekende partner zijn om mediawijsheid in de samenleving te bevorderen.

SIOB werkt samen met verschillende strategische partners, zoals het Expertisecentrum Mediawijzer.net, om activiteiten op het gebied van mediawijsheid te groeperen, te initiëren en breed te implementeren. De primaire doelgroep is kinderen en jongeren, die het beste bereikt kunnen worden via het onderwijs.

Verder ontwikkelt SIOB in samenwerking met bibliotheken en landelijke partners leerarrangementen voor mediawijsheid die breed door bibliotheken kunnen worden toegepast. Eind 2010 leverde adviesgroep Kwink een verkenning op met aanbevelingen voor de ontwikkeling van die leerarrangementen. Deze zijn met externe deskundigen besproken. Dit biedt voldoende handvatten om een landelijke visie over mediawijsheid vorm te geven, wat in 2011 zal gebeuren. Hierin worden o.a. meegenomen: de rol van PSO's, criteria voor een bibliotheekcurriculum en een opleidingstraject op het gebied van mediawijsheid. In 2011 gaat SIOB met het materiaal aan de slag om een visie op te stellen.

Leven lang leren De educatieve functie van de bibliotheek is goed zichtbaar in het onderwijs. Daarbuiten valt echter nog een wereld te winnen. Daarom houdt SIOB zich bezig met leerarrangementen, zodat mensen daadwerkelijk hun ambities kunnen realiseren door of met tussenkomst van de openbare bibliotheek. De activiteiten van SIOB sluiten aan bij het 'Aanvalsplan Laaggeletterdheid 2006-2010: Van A tot Z betrokken' (OCW). Centraal in het Aanvalsplan staat de opgroeiende, lerende en werkende mens. De gedachte achter deze brede benadering is dat laaggeletterdheid voorkómen beter is dan genezen. Het Aanvalsplan ziet voor openbare bibliotheken een belangrijke rol bij het bevorderen van lezen.

SIOB gaf 2010 de educatieve functie van de bibliotheek vorm door:

- Een visie te ontwikkelen op de leerarrangementen. Hiervoor heeft SIOB in 2009 onderzoek laten uitvoeren over de leerfunctie van bibliotheken voor een breed publiek. De uitkomsten, opgeschreven in het rapport *Leerfunctie van Bibliotheken in Beeld*, zijn besproken tijdens een landelijke rondetafel op 3 maart 2010 met vertegenwoordigers en partners van de bibliotheeksector. De publicatie is verspreid onder alle bibliotheken en er is een artikel gepubliceerd in *Bibliotheekblad*. De onderliggende gegevens zijn een bijdrage aan het SIOB-beleid en het provinciale beleid;
- Onderzoek te doen naar de mogelijkheden voor openbare bibliotheken om een

schoolbibliotheek nieuwe stijl'.

Adequate scholing van bibliotheekmedewerkers blijkt van cruciaal belang voor een succesvolle implementatie van 'Bibliotheek op de Basisschool'. Er zijn inmiddels een MBO- en een HBO-cursus gestart.

Literaire canon

Kunst van Lezen heeft aan de cultuurhistorische canon een literaire canon toegevoegd met 350 jeugdboeken die de cultuurvensters verrijken (www.entoen.nu en de Bibliotheek.nl-website www.leesplein.nl). In de kerndoelen van het ministerie van OCW is deze cultuurhistorische canon opgenomen. In aansluiting daarop is de literaire canon door bibliotheken actief onder de aandacht van het onderwijs gebracht met de brochure 'Geschiedenis van de boekenkast' en een toolkit met lesbrieven. In samenwerking met Stichting Entoen.nu is het initiatief genomen voor een Canonkaravaan. In 2010 werd Flevoland aangedaan, in 2011 volgen nog zes regionale bijeenkomsten.

Leesbevorderingsnetwerken

Lokale en bovenlokale leesbevorderingsnetwerken zijn cruciaal voor bibliotheken om een toonaangevende rol te spelen in het gemeentelijk beleid rond leesbevordering. Om de bibliotheek beter te laten aansluiten bij de Lokale Educatie Agenda onderzoekt Kunst van Lezen hoe de bibliotheek, en meer in het bijzonder leesbevordering vanuit de bibliotheek, als verrijkingsthema op de agenda een meer permanente plek kan innemen. Begin 2010 zijn in de provincies Zeeland, Noord-Brabant Limburg en Flevoland proeven gestart met het opzetten van leesbevorderingsnetwerken vanuit een tiental basisbibliotheken. De proeven werden gecoördineerd vanuit Kunst van Lezen en de PSO's in deze provincies. In het voorjaar van 2011 zijn de resultaten bekend.

Ontwikkeling overdrachtsmodellen

Overdrachtsmodellen rond thema's als laaggeletterdheid en participatie in strategische landelijke netwerken zijn een belangrijk onderdeel van de leerarrangementen die SIOB heeft ontwikkeld. In 2010 zijn meerdere van deze modellen ontwikkeld: *WerkZat*, *Ik leef en leer nu*, *De Slimme Nieuwslezer*, *VIBE* en *NLkompas*.

blijvende en effectieve rol te spelen bij de aanpak van laaggeletterdheid. De resultaten zijn onderdeel van de sectorvisie die SIOB ontwikkelt. De resultaten worden in mei 2011 opgeleverd;

- Bibliotheken te vertegenwoordigen. SIOB vertegenwoordigt de bibliotheken in het landelijk netwerk Leven Lang Leren, de landelijke klankbordgroep Festival van Leren en het Landelijk Voortgangsberaad Aanvalsplan Laaggeletterdheid. De partners van het SIOB hierin zijn de educatieve omroepen, educatieve organisaties, volksuniversiteiten, het Europees Platform en de rijksoverheid (OCW, SZW, VROM/WWI).

programma certificering

Een sterk stelsel van bibliotheken kan niet zonder kwaliteitszorg. Certificering moet de kwaliteit van de dienstverlening van bibliotheken lokaal garanderen. Dit versterkt de landelijke samenhang en samenwerking. Certificering gebeurt al sinds 2006. De normen hiervoor zijn afgesproken in het Bibliotheekcharter.

Stichting Certificering SIOB heeft na de ontvlechting met VOB de taken rond kwaliteitszorg overgenomen en ondergebracht in de onafhankelijke Stichting Certificering Openbare Bibliotheken. Het bestuur van de stichting bestaat idealiter uit twee leden namens de VOB, twee leden namens de VNG en één lid namens SIOB (voor deze laatste post is de vacature nog niet vervuld). De programmamanager Certificering bij SIOB fungeert als directeur van de Stichting Certificering Openbare Bibliotheken. In het Charter zijn afspraken gemaakt over de financiering voor de periode 2010 tot en met 2012.

Twaalf bibliotheken gecertificeerd De twaalf openbare bibliotheken die geaudit zijn in 2010 hebben het certificaat behaald. Zij voldoen aan de nieuwe norm die in juni 2010 door de ledenvergadering van de VOB is vastgesteld. Eén bibliotheek heeft geweigerd deel te nemen aan het proces.

Het proces van certificering is gestandaardiseerd in kalibratiebijeenkomsten voor de auditoren. Hoewel er (vooralsnog) geen beroepen/bezwaren zijn, wordt er gewerkt aan de samenstelling van de beroepscommissie.

Voorlichting sector

De bibliotheken zijn geïnformeerd over de nieuwe norm en de certificeringsronde in een aantal voorlichtingsbijeenkomsten in het land, georganiseerd door SIOB in samenwerking met de VOB en de stichting Certificering. Daarnaast heeft SIOB meegewerkt aan vier bijeenkomsten van de VNG waarop het Charter en de certificering van Bibliotheken centraal stonden.

Ontwikkeling keurmerken toegelicht

In samenwerking met Bibliotheek.nl en de VOB heeft SIOB gewerkt aan een invulling van het keurmerk voor bibliotheeksystemen. Inmiddels is het proces beschreven hoe tot een modulaire systeem te komen. In samenhang hiermee zijn ook de werkzaamheden voor het keurmerk RFID (een chip in boeken t.b.v. de fysieke organisatie en vindbaarheid van boeken in bibliotheken) weer opgepakt. Dit houdt in dat het data-model op enkele onderdelen wordt aangepast aan internationale ontwikkelingen en aan de dagelijkse praktijk.

Idealiter maken PSO's onderdeel uit van de kwaliteit zorg en voldoen ook zij aan certificeringsnormen. De verwachting is dat gesprekken hierover mogelijk zijn zodra de positie van PSO's in het bestel verder verduidelijkt is.

Keurmerk informatiearchitectuur In de digitale bibliotheekwereld is het van groot belang om standaarden te ontwikkelen voor de informatiearchitectuur (bibliotheeksystemen, RFID-labels, nationale bibliotheekkaart). Daarbij moet worden aangesloten op de standaarden van GII. Ook de leveranciers moeten worden gecertificeerd. SIOB heeft het afgelopen jaar gewerkt aan de invulling van een keurmerk voor bibliotheeksystemen en een keurmerk RFID.

Wetgeving SIOB participeert en adviseert in het traject om de bibliotheekparagraaf in de Wet op het specifiek cultuurbeleid te actualiseren en aan te passen volgens de afspraken die daarover in het Charter zijn gemaakt. Een eerste oriënterende bespreking vond plaats in november 2010.

Advies Op verzoek van de VOB heeft SIOB in 2010 onafhankelijk advies laten uitbrengen over de toelaatbaarheid van de plaatsingen van internetfilters in de publieke ruimte van de openbare bibliotheken. Deze zaak was in de openbare bibliotheekwereld met veel vragen omgeven. Het advies hierover van prof. Barkhuizen is gepubliceerd en wordt ondersteund door de VNG.

programma aangepast lezen

Een sterk stelsel van bibliotheken biedt een interessant aanbod aan iedereen die graag leest en zich wil ontwikkelen. Dus ook aan leesgehandicapten, dyslectici, verstandelijk gehandicapten, afatici en mensen met een fysieke handicap die geen boek kunnen vasthouden. Dit betekent dat de dienstverlening ook voor hen klantgericht moet zijn en een grote groep mensen kan bereiken.

Betere dienstverlening De gespecialiseerde dienstverlening aan gehandicapten gebeurt via het Loket Aangepast Lezen. SIOB is verantwoordelijk voor het collectiebeleid en de efficiënte organisatie van productie en distributie.

Onder het programma Aangepast lezen valt een aantal grote en kleine projecten. Allereerst werd gewerkt aan de verbetering van de algemene dienstverlening aan leesgehandicapten door:

- een collectienota op te stellen waarin is vastgelegd hoe het Loket Aangepast Lezen titels selecteert. SIOB werkt hierin samen met o.a. Loket Aangepast Lezen, Gebruikersraad, CBB, Dedicon. De nota wordt begin 2011 gepubliceerd;
- in samenwerking met Loket Aangepast Lezen afspraken te maken over verwerving van (buitenlandse) audiotitels met o.a. Dedicon, Luisterpunt.be, RNIB in het Verenigd Koninkrijk, Rubinstein in Nederland;
- een proef met braille op aanvraag, waarbij de keuzemogelijkheid voor braillelezers aanzienlijk is verruimd. De proef lijkt succesvol te verlopen. Het aantal aanvragen is merkbaar groter dan voorheen en de producenten slagen erin aan de aanvragen te voldoen. De proef wordt in 2011 voortgezet en geëvalueerd;

Afspraken over het gesproken boek

De geldende overeenkomst over het gesproken boek moest dit jaar herzien worden. Rechthebbenden zijn bereid om titels beschikbaar te stellen, op voorwaarde dat dit in een gesloten systeem gebeurt. In de onderhandelingen met het NUV kwam aan de orde dat het gesproken boek eventueel onder het leenrecht gebracht kan worden. De onderhandelingen met het NUV hierover lopen nog.

Aangepast lezen op de Bibliotheek-tweedaagse

Op de Bibliotheektweedaagse is een sessie gewijd aan de integratie van het aangepast lezen in het openbaar bibliotheekwerk. Daarbij kwam vooral aan de orde wat de bibliotheken zelf kunnen doen in het kader van de certificering om de toegankelijkheid van de openbare bibliotheek te vergroten. Dedicon gaf een exposé over haar werk voor het aangepast lezen en de insassing in het openbaar bibliotheekwerk. Ook kwam aan de orde hoe de catalogus van het Loket Aangepast lezen wordt geïntegreerd in de Nationale Bibliotheekcatalogus. Een flinke stap voorwaarts, omdat daarmee de collectie beter in beeld komt en daardoor beter bereikbaar wordt voor een grote groep gebruikers.

- een principeakkoord met NUV over een nieuwe Regeling toegankelijke lectuur voor mensen met een leeshandicap.

Innoveren productie en distributie Ook innovatie van de productie en de distributie is een speerpunt in het programma Aangepast lezen. In lijn met de één loket-gedachte is de overdracht van het reliëfwerk van LSB (Stichting Bibliotheek Le Sage ten Broek) naar Dedicon in het laatste kwartaal afgerond. Daarmee is een belangrijke product-soort naar een meer solide omgeving gebracht. In 2010 is de loketfunctie voor Kranten en tijdschriften van Dedicon aan het Loket Aangepast lezen overgedragen. Hiermee zijn alle loketfuncties ondergebracht bij het Loket Aangepast lezen en de productiefuncties bij Dedicon en CBB.

Verder is er een onderzoek ingezet voor het bepalen van kwaliteitscriteria voor aangepaste lectuur. De eerste bevindingen geven aan dat er nog erg veel werk verzet moet worden, o.a. om bedrijfsprocessen te beschrijven. Overwogen wordt welke vervolgaanpak effectief en efficiënt is.

Een belangrijke innovatie is het streamen van titels aangepast lezen, waarmee de uitgevers hebben ingestemd. Inmiddels zijn er ruim 10.000 titels op deze wijze verkrijgbaar via de catalogus van het Loket Aangepast lezen. Voor het downloaden van titels zijn nadere afspraken nodig over de beveiliging. SIOB probeert hierin samen met Dedicon een doorbraak te bereiken.

Tot slot is in opdracht van de stichting Certificering geïnventariseerd aan welke eisen openbare bibliotheken zouden moeten voldoen om de toegankelijkheid van openbare bibliotheken voor (lees-)gehandicapten optimaal te maken. Deze eisen zijn ook onder de aandacht van Bibliotheek.nl gebracht, zodat daarmee bij het bouwen van nieuwe onderdelen rekening wordt gehouden.

De collectie van aangepast-lezenproducten zal in de Nationale Bibliotheekcatalogus worden opgenomen. Dat is een belangrijke stap naar de inpassing in het reguliere bibliotheekwerk.

Bereik vergroten Belangrijk onderdeel van het programma Aangepast lezen is te zorgen dat meer leesgehandicapten gebruik maken van de producten. Daarom is er aandacht besteed aan aangepast lezen op de Bibliotheek Tweedaagse in december. Daarnaast is er subsidie beschikbaar voor lokale bibliotheken om aangepast lezen in hun bibliotheek mogelijk te maken. Openbare bibliotheken maakten hier in het afgelopen jaar graag gebruik van.

Gebruikersraad Bij de oprichting van de gebruikersraad is vastgesteld dat er na drie jaar een evaluatie zou plaatsvinden. Zowel van de zijde van de raad als van de zijde van SIOB was er behoefte om de inbreng van gebruikers in het stelsel onder de loep te nemen. Daarom is in het vierde kwartaal een onderzoek gestart, waarvan het rapport in 2011 beschikbaar komt.

jaar

cijfers

balans

per 31 december 2010

(model I)

Activa	huidig boekjaar	vorig boekjaar
I Immateriële vaste activa	0	0
II Materiële vaste activa	4.147	5.965
III Financiële vaste activa	0	0
Totale Vaste Activa	4.147	5.965
I Voorraden	0	0
II Vorderingen	311.362	286.576
III Effecten	0	0
IV Liquide middelen	4.154.814	0
Totale vlottende activa	4.466.176	286.576
Totale activa	4.470.323	292.541

Passiva	huidig boekjaar	vorig boekjaar
I Algemene reserve	58.219	0
II Bestemmingsreserves	0	0
III Bestemmingsfonds OCW	3.875.924	217.549
IV Overige bestemmingsfondsen	0	0
Totale Eigen vermogen	3.934.143	217.549
Totale Voorzieningen	0	0
Totale Langlopende Schulden	0	0
I Kortlopende Schulden	536.180	74.992
Totale Kortlopende Schulden	536.180	74.992
Totale passiva	4.470.323	292.541

toelichting bij de balans

Waarderingsgrondslagen balans

Materiële vaste activa De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen aanschafwaarde verminderd met een jaarlijkse afschrijving, die is gebaseerd op de verwachte economische levensduur. De afschrijving wordt berekend alsof alle aanschaffingen op 1 januari van het boekjaar hebben plaatsgevonden. De afschrijvingspercentages betreffen:

omschrijving	afschrijvings- percentage
Inrichting	10%
Meubilair	20%
Automatiseringsapparatuur en software	20%

Voor 2010 is gebruik gemaakt van de mogelijkheid tot afschrijving in twee jaar. De in de beginbalans opgenomen materiële vaste activa zijn in 2010 in zijn geheel afgeschreven.

Vorderingen Waardering vindt plaats tegen de nominale waarde eventueel gecorrigeerd met een voorziening oninbaarheid.

Overige balansposten De overige balansposten zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij hierna anders vermeld.

Grondslagen resultatenbepaling De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben.

Toelichting materiële vaste activa

omschrijving: pc's en toebehoren

Boekwaarde 1 januari 2010	5.965
Investerings 2010	8.295
Desinvesteringen 2010	0
Afschrijving 2010	10.113
Boekwaarde 31 december 2010	4.147

De boekwaarde van de pc's en software per 1 januari 2010 is in 2010 in zijn geheel afgeschreven. Van de aanschaffingen in 2010 is conform de tijdelijke regeling 50% afgeschreven.

Toelichting vorderingen

omschrijving	31 december 2010	1 januari 2010
Debiteuren	60.048	0
Overlopende activa:		
• Nog te ontvangen en vooruit-betaalde posten	250.514	286.576
• Vorderingen personeel	800	0

Debiteuren Het gaat hier om een openstaande factuur die in 2011 ontvangen is.

Overlopende activa De stand per 1 januari is gelijk aan de middelen die in de ontvlechtsakte VOB, Biliotheek.nl, SIOB zijn bepaald, voor de afwikkeling van de subsidie aangepast lezen 2009 en de schulden aan personeel (vakantietoelage en vakantieverlof). De stand per 31 december bestaat uit een nog te ontvangen rentebaar (€ 8.056), een bedrag van € 16.785 voor de nog te ontvangen registratiegelden voor de Bibliotheek Tweedaagse, een creditfactuur van € 70.069 en afwikkeling van de subsidie aangepast lezen. De vordering personeel bestaat uit een voorschot.

Toelichting liquide middelen

omschrijving	31 december 2010	1 januari 2010
Liquide middelen	4.154.814	0

Het SIOB beschikt in 2010 over één betaalrekening en één depositorekening bij de Deutsche Bank. De tegoeden zijn onmiddellijk opvraagbaar.

Toelichting eigen vermogen

omschrijving	31 december 2010	1 januari 2010
Algemene reserve	58.219	0
Bestemmingsfonds Aangepast lezen	561.209	217.549
Bestemmingsfonds OCW	3.074.714	0
Bestemmingsfonds OCW bibliotheek voor zeevarenden	240.000	0

Het saldo per 1-1-2010 is gelijk aan hetgeen bij de ontvlechting is bepaald. Het saldo per 31 december 2010 bestaat uit de niet bestede middelen in 2010. In 2010 is in overleg met OCW en de VOB gebleken dat de financiële afwikkeling van een verplichting voor de bibliotheek zeevarenden na de ontvlechting bij het SIOB is komen te liggen. Hiervoor mag een deel van het bestemmingsfonds OCW worden afgezonderd. De toerekening aan de algemene reserve is als volgt berekend:

(overige inkomsten / totale inkomsten) x exploitatieresultaat = (€ 279.217 / € 17.824.716) x € 3.716.593 = € 58.219.

Van het resultaat wordt € 343.660 toegevoegd aan het bestemmingsfonds voor aangepast lezen. Het restantresultaat wordt opgenomen in het bestemmingsfonds OCW waarvan € 240.000 voor de financiële afwikkeling van de bibliotheek voor zeevarenden.

Toelichting kortlopende schulden

omschrijving	31 december 2010	1 januari 2010
Crediteuren	404.713	0
Belastingen en premies sociale verzekeringen	58.691	0
Overlopende passiva	72.776	74.992

Crediteuren Het saldo per 31-12-2010 bestaat uit openstaande facturen die in 2011 zijn betaald.

Belastingen en premies sociale verzekeringen Deze post bestaat uit nog af te dragen loonheffing en pensioenpremie.

Overlopende passiva Deze post bestaat een klein bedrag wat in 2011 aan de VOB wordt betaald en uit vakantietoeslag en vakantieverlof.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen Bij de ontvlechting van de oude VOB is besloten om een huurder te zoeken voor de rest van de huurovereenkomst die de VOB heeft voor de huisvesting aan de Grote Marktstraat 43. De huurovereenkomst loopt tot en met 30 juni 2013. Het is in 2010 niet gelukt om een huurder te vinden. Door de VOB, SIOB en Bibliotheek.nl is besloten om de zoektocht naar een nieuwe huurder te staken en de rest van de huurperiode op het bestaande adres te blijven. De kwartaalhuur is € 75.713 waarvan het SIOB ongeveer 1/4 betaalt.

In verband met de ontvlechting van de oude VOB was het nodig om het contract voor de printers en kopieermachines met Veenman te herzien. De contracten zijn eind 2010 gesloten en gaan begin 2011 in met een looptijd van 72 maanden. De kwartaalprijs excl. BTW is € 2.465.

functionele exploitatierekening 2010

(model II)

	totaal	interna- tionale promotie	educatie, informatie, reflectie	erfgoed- taken	documen- tatie en archivering	afstemming en coördinatie	lees- gehandi- capten
Baten							
Directe opbrengsten							
• Publieksinkomsten							
• Sponsorinkomsten							
• Overige inkomsten	279.217		224.720			54.497	
• Indirecte opbrengsten							
Totale Opbrengsten	279.217		224.720			54.497	
• Subsidie OCW	17.545.499					6.195.545	11.349.954
• Subsidie provincie							
• Subsidie gemeente							
• Overige subsidies/bijdragen							
• Subsidies uit publieke middelen							
• Bijdragen uit private middelen							
• Bijdragen van VSB-fonds							
Totale Subsidies/Bijdragen	17.545.499						
Totale baten	17.824.716		224.720			6.250.042	11.349.954
Lasten							
Beheerslasten personeel	209.456	52.364	52.364			52.364	52.364
Beheerslasten materieel	381.524	95.381	95.381			95.381	95.381
Totale beheerslasten	590.980	147.745	147.745			147.745	147.745
Activiteitenlasten personeel	1.590.851	120.000	490.284			735.425	245.143
Activiteitenlasten materieel	11.943.205	451.321	209.768			275.823	11.006.293
Totale Activiteitenlasten	13.534.056	571.321	700.052			1.011.248	11.251.435
Totale lasten	14.125.036	719.066	847.797			1.158.993	11.399.180
Saldo uit gewone bedrijfsvoering	3.699.680						
Saldo rentebaten/-lasten	16.913						
Saldo bijzondere baten/lasten	0						
Exploitatieresultaat	3.716.593						

toelichting op de functionele exploitatie rekening

Overige inkomsten De overige inkomsten bestaan uit de inkomsten van de Bibliotheektweedaagse. Het gaat hier om standverhuur, registratiegelden en bijdragen van de VOB en Bibliotheek.nl voor deze tweedaagse (totaal € 224.720). Daarnaast is een bijdrage van de stichting Lezen ontvangen voor het leveren van een projectleider voor het project Kunst van lezen (€ 54.000).

Subsidie OCW Het ministerie van OCW heeft een driejaarlijkse instellingssubsidie verstrekt van € 17.721.000. In de loop van 2010 is dit bedrag gecompenseerd vanwege de gewijzigde btw-situatie bij het SIOB. De totale instellingssubsidie is daarbij uitgekomen op € 19.641.734. Voor 2010 is dit € 6.105.545. De bedragen zijn exclusief loon- en prijspeilberekeningen 2010-2012. Voor aangepast lezen is een projectsubsidie toegekend van € 11.349.954.

De subsidies zijn verleend op basis van artikel 4 van de Wet op het specifiek cultuurbeleid. Het bekostigingsbesluit cultuuruitingen en de Regeling subsidies en uitkeringen cultuuruitingen zijn van toepassing, in het bijzonder de bepalingen over jaarlijkse instellingssubsidies.

Beheerslasten en activiteitenlasten personeel De personeelslasten 2010 zijn begroot op € 1,8 mln. Hiervan is € 0,2 mln. begroot voor beheerslasten. De realisatie 2010 is gelijk aan de begroting namelijk € 1,8 mln. De personeelslasten zijn gelijk over de verschillende programma's verdeeld.

Beheerlasten materieel

omschrijving	begroot 2010	realisatie 2010
Huisvesting (huur, gas, water, licht etc.)	308.400	186.705
Afschrijvingen (op inrichting, meubilair en ICT)	65.000	10.112
Kantoorkosten (telefonie, kantoorbehoeften, licenties software, computersupplies, verzekeringen, bankkosten etc)	64.800	88.565
Corporate communicatie (huisstijl, drukwerk, website, communicatieplan, communicatiemiddelen)	185.000	96.140
Totaal begroot	623.200	381.522

De beheerslasten materieel 2010 zijn begroot op € 623.000. De realisatie is € 381.522. De onderschrijding is voornamelijk te verklaren door het uitblijven van een verhuizing, waardoor er geen investeringen zijn gedaan in meubilair en inrichting. Het in gebruik zijnde meubilair is overgenomen van de VOB en was daar al volledig afgeschreven. Ook is er vertraging in de vervanging van de ICT-systemen (nu gepland in 2011). Hierdoor zijn de afschrijvingen lager uitgevallen. Daarnaast zijn de marketingkosten € 90.000 lager uitgevallen omdat de nadruk is gelegd op het opstarten van de programma's en projecten. De beheerslasten zijn gelijk over de verschillende programma's verdeeld.

Activiteitenlasten materieel internationale promotie

project	omschrijving	begroot 2010	realisatie 2010
4120	Samenwerking stelsel	10.000	47.823
4150	Internationale vertegenwoordiging	40.000	20.085
4230	Bibliotheekcongres	246.000	353.663
4340	Promotie digitale diensten	240.000	29.750
	Totaal	536.000	451.321

De onderschrijding van € 84.679 wordt grotendeels veroorzaakt door het uitblijven van grote uitgaven bij het project promotie digitale diensten. Het gaat hier om digitale diensten ontwikkeld door Bibliotheek.nl. De promotie heeft voornamelijk plaatsgevonden op het bibliotheekcongres in plaats van via campagnes e.d. Daarnaast is er in 2010 door de directie voor gekozen om geen prioriteit te geven aan internationale vertegenwoordiging.

Bij de uitgaven voor het bibliotheekcongres lijkt er sprake van een overschrijding; niet in de telling is meegenomen de registratiefees en de bijdragen van de VOB en Bibliotheek.nl in dit congres. Wordt dit wel meegenomen dan dalen de nettokosten tot € 128.943 en is er voor het project sprake van een onderschrijding met € 117.057.

Activiteitenlasten materieel educatie, informatie en reflectie

project	omschrijving	begroot 2010	realisatie 2010
4220	Bibliotheekmonitor	121.000	48.934
4240	Hoogleraar	36.000	48.209
4250	Internationale definitie prestatie-indicatoren	42.000	0
4260	Programmamonitor	91.000	0
4520	MBO	60.000	29.325
4530	HBO	60.000	0
4540	Universitair	60.000	83.300
	Totaal	470.000	209.768

Project Bibliotheekmonitor In juni is € 36.000 verplicht voor onderzoek naar de voorgenomen gemeentelijke bezuinigingen en de doorwerking daarvan in de bibliotheeksector. Beoogd was dat het onderzoek in oktober 2010 zou worden herhaald. Dit wordt nu in 2011 uitgevoerd (voorjaar 2011). Er is inmiddels een website ontwikkeld (www.siob.nl/bibliotheekmonitor) deze website is live gegaan bij de Bibliotheektweedaagse. De inkoop van data voor dit project blijkt goedkoper te zijn dan verwacht waardoor er een onderschrijding op dit project is.

Project Prestatie-indicatoren Het project internationale definitie prestatie-indicatoren is nog niet gestart in 2010.

Project Programmamonitor SIOB en VOB zijn namens de bibliotheeksector partners in een consortium, onder auspiciën van Dinalog dat verschillende scenario's van (optimalisatie van) distributielogistiek gaat verkennen. Dankzij een matchingconstructie was het mogelijk tegen geringe kosten een promotieproject speciaal voor de bibliotheekproblematiek (uitlevering en retourzending) te starten. Hierdoor is een eerder beoogd project (waarvoor SIOB voor 50% in de kosten zou meebetalen) niet nodig gebleken.

Project MBO/HBO/Universitair Onderzoeken voor deze projecten zijn door SIOB-medewerkers zelf uitgevoerd waardoor de kosten laag zijn gebleven. Daarnaast zijn de kosten voor de projectleider Libraryschool opgenomen in de salariskosten SIOB en niet direct aan dit project ten laste gebracht.

Activiteitenlasten materieel afstemming en coördinatie

project	omschrijving	begroot 2010	realisatie 2010
4130	Stimuleren innovatienetwerken	49.000	478
4140	Inbedding ingezet beleid	1.000	16
4320	Monitoring bibliotheek.nl	42.000	34.493
4330	Digitale infrastructuur	2.108.000	6.283
4335	Nationale Bibliotheek Catalogus	10.000	6.582
4420	Leesbevordering	0	725
4430	Mediawijsheid	91.000	22.771
4440	Leven lang leren	42.000	3.347
4620	Certificering bibliotheken	204.000	148.088
4630	Certificering PSO	10.000	0
4640	Keurmerk informatie-architectuur	72.000	11.628
4650	Wetgeving	60.000	41.412
	Totaal	2.689.000	275.823

Project Stimuleren innovatienetwerken Het project stimuleren innovatienetwerken is mede door het vertrek van de directeur vertraagd.

Project Digitale infrastructuur De ontwikkeling van de digitale infrastructuur vindt plaats bij Bibliotheek.nl. Eind 2010 werd duidelijk dat Bibliotheek.nl geen projectaanvraag meer zou indienen bij het SIOB voor deze begrote projectgelden.

Project Mediawijsheid Naar aanleiding van het rapport van Kwinkgroep zijn vervolgstappen geformuleerd, o.a. oprichting taskforce, verkenning onderwijsveld, aansluiting PSO-overleg mediawijsheid, netwerkvorming. De uitvoering van de vervolgstappen is nog niet over de volle breedte in uitvoering, o.a. door de vertraagde aanstelling van een nieuwe medewerker per 1 augustus. Er is een vertraging in de activiteiten van het project Bibliotheek Curriculum van drie maanden. De overige projecten binnen Mediawijsheid lopen conform planning.

Project Leven lang leren Het project kende weinig activiteiten in 2010. De kosten bleven daarom ook uit.

Project Certificering bibliotheken De audits zijn in het derde kwartaal gestart omdat de norm pas in juni 2010 is vastgesteld. Daarnaast heeft het bestuur van de Stichting Certificering elf openbare bibliotheken op hun verzoek uitstel gegeven van het bezoek door de auditoren. Deze kosten verschuiven daarom deels naar 2011.

Project Certificering PSO Door de veranderingen in het veld verlopen de activiteiten in het kader van de certificering PSO's langzaam. Een andere belemmerende factor is de onduidelijkheid bij het Inter Provinciaal Overleg (IPO) over de richting waarheen de PSO's zich willen ontwikkelen. De werkgroep is hierdoor nog niet van de grond gekomen. Het gevolg hiervan is dat er in 2010 geen kosten zijn gemaakt.

Project Keurmerk informatie-architectuur In samenwerking met Bibliotheek.nl en de VOB heeft SIOB gewerkt aan een invulling van het keurmerk voor bibliotheeksystemen. De kosten in 2010 zijn voor een onderzoek. Verdere acties staan voor 2011 gepland.

Project Wetgeving SIOB participeert en adviseert in het traject om de bibliotheekparagraaf in de Wet op het specifiek cultuurbeleid te actualiseren. De eerste oriënterende bespreking vond plaats in november 2010. Eind december is een juridisch advies door prof. mr. T. Barkhuysen uitgebracht over van overheidswege verplichte internetfilters.

Activiteitenlasten materieel leesgehandicapten

project	omschrijving	begroot 2010	realisatie 2010
4720	Collectiebeleid	60.000	34.356
4730	Bereik vergroten	48.000	9.900
4740	Productontwikkeling	24.000	14.344
4750	Gebruikersraad	62.000	34.169
4755	Dedicon	6.839.200	7.068.927
4760	Loket	2.097.000	1.612.024
4765	CBB	1.384.000	1.267.485
4770	Innovatiebijdrage Dedicon	366.000	368.785
4775	Integratiebudget	419.800	546.303
4780	Vrijwilligers	50.000	50.000
	Totaal	11.350.000	11.006.293

Leesgehandicapten Een specifieke toelichting wordt opgenomen in het separate verslag van de activiteiten. Aangezien het hier om een jaarlijkse instellingssubsidie gaat.

Colofon

Grote Marktstraat 43 | 2511 BH Den Haag
Postbus 16146 | 2500 BC Den Haag
T +31(0)70 30 90 222 F +31(0)70 30 90 299
www.siob.nl | info@siob.nl

Jaarverslag 2010 is een uitgave van het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken, Den Haag, april 2011.

Eindredactie Fia Sanders, Frank Schrijvershof en Irene Vincken
Vormgeving Comma-S ontwerpers, 's-Hertogenbosch